

To spostrzeżenie, które wymagałoby specjalnego rozwinięcia, prowadzi nas do wniosku, że o istocie gatunku publicystycznego decyduje charakterystyczna kompozycja, sekwencja, logika wywodów (egzemplifikowania i uogólniania kierunkowego, „tendancyjnego”), podporządkowane strukturze „małego gatunku literackiego” — artykułu, listu, felietonu, eseju czy też reportażu. Do podobnego mniemania skłania się chyba i autor omawianej pracy, skoro w rejestrze podanych przez siebie gatunków podaje także omowne określenia, jak np. publicystyczny przegląd wydarzeń, reportaż publicystyczny czy też materiał krytyczny.

Szczegółowego badania w oparciu o możliwe bogaty materiał dokumentacyjny wymagałaby sprawa penetracji elementu publicystycznego do gatunków *par excellence* literackich (rzecz w swoim rodzaju interesująca i niejednokrotnie z ideowego punktu widzenia podnoszona w odniesieniu do satyry, bajki politycznej czy też pozytywistycznej powieści).

Jest rzeczą zrozumiałą, że omawiana praca Michała Szulczewskiego nie miała takich celów, a że o te zjawiska się mocno otarła, tym lepiej. Zasluguje ona na uznanie nie tylko jako ciekawy zarys opisowo-interpretacyjny, ale również jako ciekawa podstawa do dalszych przemyśleń i dyskusji.

Jan Trzynałowski, Wrocław

ВОПРОСЫ ЖУРНАЛИСТИКИ. Межвузовский сборник статей, выпуск I—II. Издательство [Московского] Ленинградского Университета, Москва—Ленинград 1959—1960.

Wydawnictwo ciągle *Woprosy żurnalistiki*, mające charakter publikacji międzyuniwersyteckiej, zawiera prace z zakresu historii, teorii i praktyki prasoznawstwa napisane przez profesorów i wykładowców wydziałów dziennikarskich. Pierwsza seria *Woprosów* wyszła w r. 1959 nakładem Uniwersytetu Moskiewskiego i zgromadziła przede wszystkim prace wykładowców tejże uczelni, natomiast dwa zeszyty serii drugiej ukazały się w Leningradzie i prezentują dorobek naukowy wydziału dzien-

nikarskiego Uniwersytetu Leningradzkiego w w pierwszym rzędzie. Piszemy wyraźnie „w pierwszym rzędzie”, ponieważ obok uniwersytetów inicjujących dany zeszyt reprezentowane są i inne ośrodki naukowe, jak Mińsk, Kijów, Świerdłowski, Ryga, Warszawa.

Tego rodzaju *continuum* wydawniczo-naukowe poświęcone prasoznawstwu ma wielorakie znaczenie. Dziedzina ta, tak bardzo ważna dla współczesnego życia kulturalnego, naukowego, społecznego i politycznego, stawia się przedmiotem studium uniwersyteckiego w wielu krajach świata, obok funkcji czysto praktycznych koncentruje w sobie coraz mocniej wysiłki naukowo-badawcze. Prowadzi się wyteżone prace historyczne i teoretyczne nad dziejami prasy, warunkami jej rozwoju i kształtowania się w różnych okresach historycznych, obok tego zaś, co jest dla nas szczególnie interesujące, opracowuje się zagadnienia genealogiczne w aspekcie prasy wszelkich typów, problemy stylistyczne z punktu widzenia narracji, prezentacji, ekspresywności i argumentacji, a wreszcie problemy graniczne z zakresu dziennikarstwa, publicystyki, krytyki i literatury.

Woprosy żurnalistiki zasługują na uwagę z wymienionych uprzednio względów. Wciągając do aktywnej współpracy wiele ośrodków uniwersyteckich badań prasoznawczych prezentują szeroki wachlarz zainteresowań badawczych w tej dziedzinie, udostępniają wyniki badań kręgom najbardziej zainteresowanych i dają podjętę do dalszych twórczych poszukiwań. Należy zaznaczyć, że radzieckie badania nad dziejami i teorią gatunków „dziennikarskich” (prasowych, w szerokim tego słowa znaczeniu) posiadają i tradycje, i bardzo poważne osiągnięcia. Dla przykładu wymienić wypada takie czasopisma specjalistyczne, jak „Litieraturnyj Kritik”, „Żurnalist”, „Sowietskaja Pieczat’”, „Bolszewitskaja Pieczat’”, dalej wydany przez Akademię Nauk ZSRR zbiorowy tom prac naukowych *Fieljeton* (Leningrad 1927), a wreszcie przypomnieć, że bibliografia radzieckich prac poświęconych reportażowi za lata 1928—1957 obejmuje aż 495 pozycji (por. S. K. Simkina, *Kritičeskaja literatura o sowietskomoj oczerkie*, „Uczonyje Zapiski LGU”, nr 257, s. 141—170).

Zakres prac historycznych i dokumentacyjnych z dziedziny czasopiśmiennictwa i prasoznawstwa prezentowanych w *Woprosach žurnalistiki* jest bardzo szeroki. Zainteresowanych należy odesłać wprost do tego organu, a w tym miejscu odnotować, że *Woprosy* interesują się historią i typologią prasy, dziejami i organizacją, prasą partyjną, ogólną i specjalistyczną, monograficznym ujęciem organów szczególnie ważnych dla swej epoki, a wreszcie aktywnym udziałem wybitnych polityków, działaczy i pisarzy w pracach redakcyjnych poszczególnych czasopism.

Nas interesować mogą (podając przykładowo) prace następujące: P. Chawin, *M. Koltcow o kompozycyjnych i stilistycznych osobliwościach dokumentalnego feljetona* (II, 1, s. 105–136) — analityczna i interpretacyjna praca omawiająca teoretyczne poglądy Koltcowa, wybitnego twórcy i teoretyka felietonu radzieckiego; L. Warustin, *Ob awtorskom „ja” w gazetnoj korrespondencii* (II, 1, s. 137–152) — gruntowna analiza stylistyczna, kompozycyjna i genologiczna „podmiotowego punktu widzenia”; Z. Gildina, *Romen Rollan w borbie s reakcionnoj priessoj* (II, 2, s. 103–119) — praca o charakterze literacko-ideologicznym omawiająca publicystyczną działalność Romain Rollanda, interesująca również z uwagi na przedstawienie struktury pism publicystycznych wielkiego pisarza.

Niniejsza notatka informacyjna ma na celu zwrócenie uwagi na *Woprosy žurnalistiki* jako na organ, w którym nie tylko prasoznawca, lecz również i teoretyk literatury, genolog, znajdzie żywo interesujące go gruntownie opracowane i udokumentowane materiały interpretacyjne.

Zofia Słowikowska, Wrocław

Frederick Lumley, *TRENDS IN 20th CENTURY DRAMA*, Barrie and Rockliff, London 1960.

Frederick Lumley należy do najmłodszego pokolenia krytyków angielskich. Po ukończeniu studiów uniwersyteckich w r. 1950 pracował jako publicysta, recenzent filmowy i krytyk teatralny, a w r. 1956 wydał pierwszą

pierwszą obszerniejszą pracę pt. *Theatre in Review*. Jego zainteresowania dramaturgiczne skupiały się wówczas przede wszystkim wokół teatru francuskiego (Claudela, Giraudoux, Pagnol), hiszpańskiego (García Lorca) i włoskiego (Ugo Betti). Książka wzbudziła duże zainteresowanie, toteż jej nakład został bardzo szybko wyczerpany. Ostatnia praca — *Trends in 20th Century Drama* — świadczy o znacznym rozszerzeniu i pogłębieniu zainteresowań autora. Usiłuje on dokonać selekcji wśród twórców współczesnego dramatu, przebadać, zaobserwować i ocenić najbardziej charakterystyczne zjawiska związane z dramaturgią i teatrem ostatnich lat czterdziestu (1920–1960).

We wstępie do swej pracy zastrzega, że nie pisze historii współczesnego dramatu; chodzi mu o wyznaczenie problematyki ideowej i artystycznej współczesnej sztuki oraz o jej ocenę. „This book does not attempt to be a history of the contemporary drama [...] this book is about the theatre judged as an art, a living theatre continuing the great tradition of dramatic literature” (s. 2 i 3). Jak pojmuje autor „wielką tradycję współczesnego teatru”? Jest nią przede wszystkim twórczość Czechowa, Ibsena, Strindberga, Synge’a i Shawa, zgodnie z ogólnie dziś przyjętą cezurą w historii współczesnego dramatu. Przedmiotem jego rozważań są kontynuatorzy tej wielkiej tradycji nie w sensie wpływów, filiacji i zależności, lecz ze względu na ich pozycję w dzisiejszym teatrze. Dlatego też wyklucza Lumley wszystko, co obniża teatr do poziomu sztuki komercyjnej.

Zasadniczymi kryteriami autora w obrębie dokonanej selekcji są: 1) ładunek emocjonalno-ideowy i intelektualny, 2) głębia i perspektywa przedstawionego świata, 3) wartości literackie i sceniczne. Ostateczną próbą rodzaju dramatycznego jest zawsze teatr z wielorakością swych funkcji.

„We shall judge a dramatist by both the literary and dramatic quality of the work” (s. 3). Autor podaje również określenia „bookishness and stagingness” (literackość i sceniczność). Waler literacki musi pokrywać się z walem scenicznym, elementy dramatyczne wiążą się ze sztuką teatru i wartością